

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор
Василь ОРЛИК
«___»_____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:

«Завдання та особливості функціонування дитячих бібліотек»

Виконав: здобувач вищої освіти
IV курсу, групи ІС-21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа» спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа»

ДОЛЯ Вікторія Сергіївна
«___»_____ 2025 р.

Керівник роботи:
кандидат історичних наук, доцент
_____ Микола ТУПЧІЄНКО
«___»_____ 2025 р.

Рецензент:
к. пед. н., директор Кропивницького
фахового коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет
сучасних знань»
_____ Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У РОБОТІ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК	
1.1. Поняття та сутність інновацій у бібліотечній сфері (історіографічний аналіз).....	
1.2. Джерельна база дослідження....	
1.3. Методи дослідження	
РОЗДІЛ II. ДІЯЛЬНІСТЬ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙ	
2.1. Історія та структура бібліотечної установи.....	
2.2. Основні напрями інноваційної діяльності бібліотек для дітей.....	
2.3. Досвід впровадження інновацій у дитячих бібліотеках.....	
2.4. Інформаційні, цифрові та інтерактивні сервіси бібліотеки.....	
2.5. Соціокультурні проекти та партнерства як форма інноваційної діяльності.....	
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ	
3.1. Методи дослідження ефективності (опитування, аналіз відгуків, статистика відвідуваності).....	
3.2. Результати дослідження: оцінку впливу інновацій на читацьку активність дітей	
3.3. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності дитячих бібліотек.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність роботи. У сучасних умовах трансформації інформаційного суспільства бібліотеки, зокрема дитячі, відіграють дедалі важливішу роль у формуванні освіченого, креативного та соціально активного покоління. Зміна потреб юних користувачів, розвиток цифрових технологій, поява нових форм дозвілля вимагають від бібліотек гнучкості, оновлення підходів і впровадження інновацій. Традиційні моделі бібліотечного обслуговування більше не здатні задовольнити сучасні потреби дітей.

У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження інноваційної діяльності дитячих бібліотек. Актуальність теми обумовлена необхідністю теоретичного осмислення та практичного впровадження новітніх методів, технологій і форм роботи, які сприятимуть залученню дітей до читання, розвитку їхніх творчих здібностей та інформаційної культури.

Досвід Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г.Шевченка, яка активно впроваджує інноваційні рішення, створює сучасний бібліотечний простір та реалізує низку актуальних проєктів, є показовим прикладом модернізації бібліотечної діяльності. Саме тому вивчення та узагальнення цього досвіду є своєчасним і практично значущим.

Мета дослідження: Провести аналіз та узагальнення новаторських практик у роботі сучасних дитячих бібліотек, зосереджуючись на досвіді Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка. Оцінити результативність впровадження цих підходів та окреслити перспективи їх подальшого розвитку.

Завданнями роботи є:

1. Провести аналіз наукових праць, що стосуються концепції та суті інновацій у бібліотечній справі.
2. Визначити ключові вектори інноваційної діяльності дитячих бібліотек.

3. Проаналізувати практичний досвід застосування інновацій в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей імені Тараса Шевченка.

4. Оцінка результативності інноваційних підходів крізь призму задоволення запитів юних читачів.

5. Визначити шляхи розширення інноваційної діяльності у вітчизняних дитячих бібліотеках.

Об'єкт дослідження: діяльність Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка

Предмет дослідження: інноваційна діяльність дитячих бібліотек в сучасному інформаційному суспільстві.

Методи дослідження:

1. Аналіз наукових праць, нормативної документації та досвідчених зразків;

2. Синтез теоретичних постулатів для формування цілісної концепції інноваційної діяльності;

3. Класифікація різновидів інновацій у бібліотечній справі;

4. Порівняння методів різних бібліотечних закладів у впровадженні новацій;

5. Аналіз на основі досвіду Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей;

6. Спостереження та вивчення документів (звітів, проєктів, веб-сайтів та інших) для визначення результативності інноваційних перетворень.

Зміст та структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновка, списку використаних джерел та літератури, додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, визначається об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження.

У першому розділі розглянуто концепт інновацій в бібліотечній царині, їхню природу та типологію (організаційні, технологічні, соціальні, освітні інновації). Проаналізовано погляди ключових українських дослідників

стосовно інтеграції інновацій у бібліотеках. Додатково окреслено теоретичне підґрунтя та нормативно-правові аспекти дослідження, а також методологічний інструментарій, що був використаний для аналізу проблематики.

У другому розділі докладно розкрито структуру, історію та вектори діяльності бібліотеки. Здійснено аналіз, яким чином бібліотека впроваджує новаторства у своїй праці, зокрема, в царині цифрових сервісів, оновлення простору, освітніх програм, соціальних ініціатив, інтерактивних подій та партнерських проєктів. Окрему увагу спрямовано на «Арт-простір «Відкрий себе», онлайн-сервіси, ведення соціальних мереж та інтеграцію сучасних технологій в бібліотечне обслуговування.

Третій розділ присвячено розбору результативності запроваджених новацій у діяльності бібліотеки. З'ясовано, які інновації дали поштовх до збільшення числа відвідувачів, вдосконалення бібліотечних послуг та залучення нових читацьких груп. Розглянуто сильні аспекти бібліотеки, зазначено на виклики та перешкоди у втіленні нововведень. Визначено перспективні шляхи подальшого розвитку бібліотек в умовах цифровізації, співпраці та інклюзивності.

У підсумку зазначається, що новаторство відіграє визначальну роль у перетворенні дитячих бібліотек. Саме воно дає змогу бібліотеці не тільки залишатися сучасною, але й розширювати сферу впливу, функціонуючи як осередок освіти та культури. Практика Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка підтверджує результативність впровадження інновацій у всі аспекти діяльності. Зроблено висновок про важливість підтримки інноваційної стратегії на рівні держави та безперервного підвищення професійного рівня бібліотечних працівників.

Випускна кваліфікаційна робота містить 76 сторінок, список використаних джерел та літератури складає 36 найменувань, 36 рисунків, 10 додатків.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У РОБОТІ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК

1.1. Поняття та сутність інновацій у бібліотечній сфері (історіографічний аналіз)

У сучасному інформаційному суспільстві інновації відіграють визначальну роль у поступі найрізноманітніших галузей, зокрема й бібліотечної діяльності. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 лип. 2002 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 29.05.2025) інновації визначаються як «новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, які суттєво покращують структуру й якість виробничих процесів і соціальної сфери». [1]

Наукова література розглядає інновацію як процес впровадження свіжих ідей, методів і технологій, які здатні забезпечити професійні зміни в конкретних галузях. За словами Ярослави Хіміч, «інновація є цілеспрямованою працею, що сфокусована на покращенні сутності, видів та способів роботи. У контексті роботи бібліотек інновації передбачають застосування принципово нових підходів і технологій, заміну старих моделей новими. Вони виступають як провідний фактор розвитку, що відповідає сучасним потребам користувачів». [2]

Інновації у сфері бібліотек охоплюють широкий спектр трансформацій: від цифровізації внутрішніх процесів до впровадження нових форматів заходів чи роботи з різними віковими групами аудиторії. Залежно від характеру змін, їх можна поділити на кілька основних типів:

- Організаційні інновації включають покращення в структурі відділів бібліотеки, зонування простору для створення зручного та привабливого середовища для читачів усіх вікових груп, удосконалення режиму роботи й запровадження нових способів взаємодії з користувачами.

- Технологічні інновації охоплюють створення електронних каталогів, можливості дистанційного доступу до ресурсів, використання сучасних комп'ютерних і інформаційних технологій, розроблення сайту бібліотеки для онлайн-обслуговування.

- Соціальні та культурні інновації реалізуються через нові формати заходів: сторітелінг, мистецькі майстер-класи, інтерактивну роботу з дітьми, книжкові виставки, буктрейлери чи громадські обговорення.

- Освітні інновації спрямовані на розробку та впровадження освітніх проєктів: організацію тренінгів, курсів комп'ютерної грамотності чи медіаосвітніх програм.

Важливість інновацій у бібліотечній сфері неможливо переоцінити. Вони не лише поліпшують якість обслуговування, а й сприяють залученню нових користувачів, зокрема молоді, до читання, створюючи позитивне сприйняття бібліотеки як відкритого і сучасного простору. Завдяки застосуванню інновацій бібліотека перестає бути лише місцем для читання. Вона перетворюється на активний майданчик для спілкування, творчого самовираження, навчання й проведення дозвілля.

Інноваційна діяльність у бібліотеках тісно пов'язана з професіоналізмом працівників, їхньою креативністю та готовністю освоювати нові навички. Важливу роль також відіграє підтримка держави, громадських організацій та благодійних фондів у реалізації таких проєктів.

Отже, інновації в бібліотечній діяльності – це не просто використання сучасних технологій чи запровадження нових послуг. Це системний процес перетворення традиційної бібліотеки на прогресивну соціокультурну

установу, яка здатна відповідати викликам часу, розробляти нові формати співпраці з суспільством і забезпечувати стабільний розвиток у майбутньому.

Проблематика інновацій у бібліотечній сфері знайшла відображення в дослідженнях багатьох українських науковців, серед яких:

1. Кунанець Наталія Едуардівна - доктор наук із соціальних комунікацій, авторка дисертації на тему «Система бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами в Україні»[3]. Її дослідження охоплюють інноваційні підходи в бібліотечному обслуговуванні, зокрема для людей з особливими вимогами. Публікація зосереджується на розробці цілісної науково обґрунтованої системи бібліотечного обслуговування для людей з інвалідністю в Україні. Авторка акцентує увагу на необхідності переходу від сегрегаційної моделі, що передбачає окремі бібліотеки для осіб із порушеннями, до інклюзивної моделі, яка гарантує однаковий доступ до інформації для кожного користувача. У дослідженні зазначено, що традиційна система бібліотечного обслуговування людей з інвалідністю в Україні мала сегрегаційний характер, заснований на розподілі за нозологічними ознаками. Цей підхід не відповідає принципам інклюзії, які спрямовані на забезпечення рівних можливостей для всіх користувачів, незалежно від їхнього стану здоров'я.

Основні напрямки наукової роботи:

- ✓ Історія бібліотечно-інформаційного обслуговування людей з особливими потребами в Україні: Розгляд історичного шляху розвитку цієї галузі.
- ✓ Методологія: Аналіз теоретичних підвалин та практичних методів організації бібліотечно-інформаційного обслуговування.
- ✓ Перспективи розгортання: Розгляд та прогнозування майбутніх напрямків удосконалення системи обслуговування користувачів з особливими потребами.

✓ Аналіз діяльності бібліотек: Дослідження функціонування бібліотек, спрямованих на обслуговування осіб з особливими потребами, у роботах українських та закордонних дослідників.

✓ Зведений інформаційний ресурс: Існує ймовірність розробки або застосування подібного засобу для оптимізації сервісу.

2. Давидова Ірина Олександрівна - авторка низки публікацій, присвячених інноваційній політиці бібліотек України, трансформаційним змінам у бібліотечній сфері та стратегічним орієнтирам розвитку бібліотечної професії. Особливої уваги заслуговує дисертація науковиці на тему: «Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві» [4]. Основна ідея дослідження полягає в необхідності трансформації бібліотек для збереження їхньої актуальності та впливу в умовах сучасного соціально-комунікаційного середовища. Це вимагає переходу від традиційного статусу культурно-освітніх інститутів до активної участі на інформаційному ринку. Така зміна можлива завдяки впровадженню системної, науково обґрунтованої інноваційної політики, що охоплює модернізацію технологій, оновлення організаційної структури, розбудова кадрового резерву, акліматизація до економічних реалій та забезпечення належного правового підґрунтя. Давидова розробила модель бібліотеки як індустріального центру виробництва інформаційних продуктів і послуг, окреслила напрями її стратегічного розвитку, обґрунтувала багаторівневий підхід до впровадження інновацій і визначила роль бібліотек як ключових елементів формування інформаційної інфраструктури суспільства. Інноваційна стратегія українських бібліотек на часі потребує всебічного переосмислення в епоху інформації. Бібліотеки мають трансформуватися з традиційних культурних установ у потужні інформаційні системи, котрі здатні функціонувати в ринкових реаліях, генерувати інформаційні продукти та надавати передові послуги.

Цікаві та унікальні аспекти дисертації:

✓ Концепція "індустріального бібліотечного продукування": авторка презентує нову наукову категорію, розглядаючи бібліотеки як складову інформаційного ринку, що працює за правилами виробництва та економіки.

✓ Підхід до бібліотеки як до інформаційно-когнітивної структури: бібліотека не лише зберігає книги, а є активним гравцем інформаційного ринку, який продукує знання.

✓ Критика "лінійної" державної політики: авторка підкреслює, що більшість державних ініціатив не враховують реальні можливості бібліотек, що веде до дисбалансу.

✓ Інституційний підхід до інноваційної політики: докладно вивчено суб'єкти, механізми, принципи, ресурси та етапи впровадження інновацій у бібліотечній сфері.

3. Шевченко Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, діяч заслужений працівник культури України. З великим ентузіазмом досліджує питання безперервної бібліотечної освіти та впровадженням інновацій у бібліотечну сферу. В освітньому модулі для підвищення кваліфікації «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці»[5], створений І.О. Шевченко та С.Г. Бойцовою, спрямований на розвиток професійних навичок бібліотекарів у галузі сучасних цифрових технологій. Основна ідея модуля полягає в необхідності перетворення бібліотек на сучасні інформаційні центри, які не лише надають доступ до книжкових ресурсів, але й активно пропонують нові послуги на основі Інтернету і електронних ресурсів. В межах модуля розглядається широкий спектр тем — від основ веб-навігації та питань авторського права до методик навчання користувачів і створення бібліотечних вебсайтів. Це покликане забезпечити ефективне застосування інформаційних технологій у бібліотечній практиці та пристосувати бібліотеку до потреб цифрового світу.

Ключовий момент освітнього модуля це те, що його присвячено розширенню функціоналу бібліотек за допомогою інформаційних технологій та Інтернету. Це має на меті оновити публічні бібліотеки, поліпшити сервіс для користувачів, підвищити цифрову грамотність бібліотечних працівників, а також гарантувати вільний доступ до інформації та інтегрувати бібліотеки у світовий інформаційний простір.

4. Хіміч Ярослава Олегівна – її методичний poradnik під назвою "Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проєктного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек"[2], розроблений в рамках програми «Бібліоміст». Матеріали роботи зосереджено на новаторських стратегіях у бібліотечній роботі, включаючи управління перетвореннями, стратегічне планування, керівництво кадрами та розширення спектру послуг. Розробка та впровадження новаторських механізмів для розквіту бібліотек шляхом стратегічного планування, результативного керування персоналом, проєктної діяльності та заохочення ініціатив працівників.

Цей посібник ретельно висвітлює, як бібліотеки мають змогу пристосовуватися до трансформацій у суспільстві й інформаційному середовищі через застосування нових сервісів, організаційних структур і актуальних управлінських підходів. Також в публікації наголошується, що інновації в бібліотечній сфері спираються на стратегічне планування, управління проєктами й персоналом, а також на активність працівників. Потреба в них виникає як під впливом зовнішніх чинників (політичних, економічних, суспільних, технологічних змін), так і внутрішніх потреб (модернізації, підвищення ефективності, мотивації персоналу, якості сервісу). Інновації класифікуються як продуктові, технологічні, управлінські, організаційні, маркетингові, стратегічні та реактивні, а також радикальні та модифікуючі. Їхнє впровадження трансформує структуру послуг, удосконалює процеси, сприяє професійному зростанню персоналу та формуванню позитивного образу бібліотеки. Успішне здійснення

нововведень вимагає подолання психологічних перепон, ефективної комунікації в колективі та залучення усіх працівників до процесу стратегічних змін. Отже, інноваційна діяльність є ключем до адаптації бібліотеки до сучасних реалій та дієвим засобом її сталого розвитку.

5. Гранчак Тетяна Юріївна – у дослідженні під заголовком "Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень"[6] авторка акцентує на важливому аспекті: "У сьгоднішніх умовах, коли відбуваються демократичні зрушення, бібліотеки покликані відігравати активну роль у інформатизації суспільства. Це не зводиться лише до задоволення звичних читацьких потреб, а включає в себе активне продукування та розповсюдження аналітичної, обробленої інформації для державних органів, громадськості та всіх зацікавлених користувачів. Ключова концепція полягає у необхідності адаптації інформаційно-аналітичних структур бібліотек до сучасних вимог: досліджувати потреби користувачів, інтегрувати електронні ресурси, створювати відповідні інформаційні продукти, розвивати співпрацю в рамках національних та міжнародних мереж".

Ключові напрямки розвитку:

- ✓ Вдосконалення архітектури та наповнення інформаційно-аналітичних матеріалів.
- ✓ Перманентне відстеження потреб користувачів.
- ✓ Інтенсивне залучення електронних ресурсів та цифрових інструментів.
- ✓ Значущість інформаційного забезпечення управлінських та суспільних ініціатив.
- ✓ Нагальна потреба у розбудові корпоративної комп'ютерної мережі бібліотек України.

Підсумовуючи, представлене дослідження акцентує увагу на необхідності трансформації підходів бібліотек до інформаційної діяльності, зосереджуючись на глибокому аналізі, оперативному реагуванні та інноваціях у задоволенні суспільних запитів.

Розвиток інновацій у бібліотеках можна простежити з кінця ХХ століття, коли почалася комп'ютеризація цих установ. У 2000-х роках увага перемістилася на створення веб-ресурсів, а за останнє десятиліття основний акцент зосередився на диджиталізації, розвитку соціальних платформ та інтерактивних методах залучення користувачів.

Інновації у бібліотечній сфері є важливою умовою для успішної адаптації бібліотек до викликів сучасного суспільства. Вони сприяють збереженню їхньої актуальності, залученню ширшого кола користувачів та ефективному виконанню соціокультурних завдань. Аналіз історіографії підтверджує зростання наукового інтересу до цієї теми, проте наголошує на необхідності її глибшого дослідження в контексті окремих типів бібліотек, зокрема дитячих.

1.2. Джерельна база дослідження

У ході роботи над дипломом було залучено низку джерел, які забезпечили теоретичну, нормативну та практичну базу для дослідження інноваційних практик у дитячих бібліотеках.

Теоретичне підґрунтя сформовано на основі праць сучасних українських науковців у сфері бібліотекознавства, соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. Зокрема, використано дисертаційні дослідження Н.Е. Кунанець, що стосуються розробки системи бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами, та І.О. Давидової, яка аналізує сутність інноваційної політики бібліотек України в умовах інформаційного суспільства. Значущими стали також науково-методичні розробки І.О. Шевченко з питань безперервної бібліотечної освіти та

впровадження цифрових сервісів у практику публічних бібліотек. З-поміж методичних напрацювань заслуговує на увагу посібник Я.О. Хіміч «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проєктного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек» (2012) [2], що демонструє практичні аспекти впровадження новацій у бібліотечній сфері. Авторка акцентує на ключовому значенні стратегічного планування, вдосконалення фахових навичок співробітників та підтримки ініціатив зсередини, як фундаменту для ефективних трансформацій. У посібнику детально розглядаються психологічні чинники впровадження інновацій, типи реагування персоналу на зміни, а також процес формування місії та бачення сучасної бібліотеки. Цей матеріал виступає як важливий помічник для глибинного розуміння процесів перетворення бібліотеки на передову організацію, яка може ефективно реагувати на виклики інформаційного суспільства.

Нормативно-правова основа дослідження базується на офіційних документах, що регламентують роботу бібліотечних закладів в Україні. Це зокрема: Закони України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про культуру», «Про інноваційну діяльність», Концепція розвитку публічних бібліотек України, Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні на період 2021–2025 років, а також постанови та накази Міністерства культури та інформаційної політики України.

Емпіричною базою для дослідження став практичний матеріал, зібраний в процесі вивчення діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка. Було проаналізовано щорічні звіти, описи програм та інноваційних заходів, проєктні ініціативи, що впроваджуються бібліотекою. Значний акцент було зроблено на матеріалах, розміщених на офіційному веб-сайті установи, публікаціях у засобах масової інформації та методичних розробках співробітників бібліотеки.

Додатковими джерелами були методичні рекомендації, освітні програми для підвищення кваліфікації бібліотекарів (зокрема, модуль «Нова бібліотечна послуга: застосування інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці»), а також електронні ресурси, фахові бібліотечні платформи та аналітичні огляди Української бібліотечної асоціації (Українська бібліотечна асоціація: веб-сайт. URL: <https://ula.org.ua/> (дата звернення: 6.06.2025).

Отже, джерельна база дослідження включає в себе широкий спектр теоретичних, практичних і нормативних матеріалів, які дозволяють детально розкрити тему інновацій в роботі сучасної дитячої бібліотеки.

1.3. Методи дослідження

Методологічне підґрунтя цієї дипломної роботи спирається на всебічне застосування як загальнонаукових, так і практичних методів. Це дозволило всебічно проаналізувати тему інноваційної діяльності в дитячих бібліотеках, зокрема, взявши за приклад роботу Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей імені Тараса Григоровича Шевченка. У процесі дослідження були застосовані загальнонаукові підходи, що забезпечили опрацювання теоретичної та практичної частин питання.

Метод аналізу був використаний для огляду наукових праць – монографій, статей, дисертацій, методичних матеріалів, присвячених інноваційним змінам у бібліотечній справі. Це допомогло визначити суть поняття "інновація" у контексті бібліотечної роботи, виділити ключові напрями інноваційного розвитку бібліотек, а також дослідити досвід українських дослідників і практиків.

Метод синтезу дав можливість узагальнити теоретичні постулати та сформулювати цілісну візію інноваційних процесів у бібліотечній сфері, поєднавши розрізнені терміни, підходи, стратегії й практичні випадки в єдину концептуальну модель.

Метод зіставлення використовувався для порівняння інноваційної роботи в різних бібліотеках, а також для аналізу трансформацій у підходах до організації бібліотечної справи на різних фазах розвитку галузі. Це дозволило виявити спільні характеристики та унікальні риси діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей у контексті сучасних трендів.

Застосовано метод класифікації для впорядкування та систематизації типів інновацій, що використовуються в дитячих бібліотеках. Виділено ключові групи: інформаційні, технологічні, організаційні, соціокультурні та кадрові інновації, що ілюструють різні грані оновлення бібліотечної діяльності.

Значний вклад у дослідження внесли емпіричні методи, які наблизили до реального досвіду роботи бібліотеки. Активно використовувався аналіз офіційних документів, зокрема щорічних звітів Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей, планів роботи та описів проектів та соціокультурних заходів. Це дозволило виявити конкретні напрями впровадження інновацій у практику роботи бібліотеки.

Окрім того, застосовано метод спостереження, що дав можливість здобути перші враження від функціонування бібліотеки, визначити дієвість певних інноваційних рішень, а також зафіксувати відгук користувачів (зокрема дітей) на сучасні бібліотечні послуги. Це надзвичайно важливо для з'ясування практичного впливу нововведень на якість обслуговування.

Метод аналізу досвіду теж виконав важливу функцію — на основі опису практики Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей, а також даних, розміщених на її офіційному сайті та в засобах масової інформації, проведено оцінку інноваційних форм роботи: інтерактивних заходів, проектів, акцій, освітніх ініціатив і подібного.

Завершальним етапом наукової праці стало підсумовування здобутих відомостей. На цій основі було сформульовано висновки стосовно

результативності впроваджених новацій. Визначено основні напрями розвитку дитячих бібліотек у сучасному світі, а також виявлено фактори, які стимулюють або, навпаки, перешкоджають інноваційним змінам.

Отже, застосування комбінації теоретичних і практичних методів дослідження дозволило здійснити всебічний аналіз обраної проблематики та успішно досягти поставленої мети дипломної роботи.

РОЗДІЛ II

ДІЯЛЬНІСТЬ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙ

2.1. Історія та структуру бібліотечної установи

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка – це провідна спеціалізована бібліотечна установа області, яка гарантує втілення державної та регіональної політики у царині культури орієнтованої на дітей; надає їм всебічну інформацію; активно популяризує дитяче та сімейне читання, освітньо-виховний процес та організацію дозвілля дітей і підлітків; виступає методичним, консультативним і координуючим центром для бібліотек регіону, що спеціалізуються на обслуговуванні дітей.

Точні дані щодо дати створення Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей, на превеликий жаль, не збереглися. Є лише відомості про те, що на початку 20-х років ХХ століття в Єлисаветграді (Кіровограді) відкрили міську дитячу бібліотеку. У 1939 році, через адміністративно-територіальні зміни в Україні, було засновано Кіровоградську область. Тоді ж виникла й обласна бібліотека для дітей. У 40-х роках вона знаходилася під одним дахом з Палацом піонерів, у будівлі колишнього театру «Ілюзія», що був розташований на вулиці Дворцовій, 3. Бібліотека нараховувала чотири відділи: абонемент, читальну залу, відділ обробки книжкових фондів та методичний відділ. У кожному з них працював тільки один бібліотекар [7]. На 2025 рік бібліотека включає сім відділів, а саме:

1. Відділ комплектування та обробки документів:

- Планомірне та якісне формування бібліотечного фонду; використання альтернативних джерел комплектування;
- Надання практично-консультативної допомоги бібліотечним працівникам області;

- Розподіл нових надходжень документів між дитячими бібліотеками області;
- Координація роботи з відділами бібліотеки з питань комплектування фонду та вивчення незадоволеного попиту користувачів;
- Вивчення кількісного та якісного складу бібліотечного фонду, ретроспективна конверсія карткового каталогу;
- Своєчасне складання, поповнення та редагування ДБА бібліотеки, робота по створенню електронного каталогу бібліотеки;
- Організація процесів приймання, обліку, систематизації, обробки та вилучення документів бібліотечного фонду;
- Участь у реалізації Національних та обласних програм, що стосуються організації та формування бібліотечних фондів.

2. Відділ зберігання та реставрації бібліотечних фондів:

- Організація роботи по збереженню та використанню бібліотечних документів;
- Формування обмінного фонду документів з метою їх передачі до бібліотек області;
- Своєчасне очищення бібліотечного фонду від застарілих, зношених, та дублетних документів;
- Оперативне та якісне задоволення потреб і запитів користувачів;
- Ведення облікового каталогу на бібліотечний фонд;
- Участь у реалізації Національних та обласних програм, що стосуються збереження та використання бібліотечних фондів;
- Надання практичної допомоги бібліотекарям області;
- Організація та проведення переглядів нових надходжень для працівників бібліотеки;
- Забезпечення якісної реставрації бібліотечних документів;

- Вивчення ефективності використання та обертаності бібліотечних документів;
- Створення та впорядкування бібліотечного фонду відділу;
- Координація роботи з функціональними відділами бібліотеки щодо оптимального перерозподілу документів відповідно до запитів користувачів.

3. Відділ дитячого та сімейного читання:

- Інформаційна допомога юним читачам та їхнім батькам у підготовці до навчального процесу, обслуговування користувачів від 0 і до ...;
- Залучення дітей до систематичного читання, набуття навичок самостійного вибору книг та бережливого ставлення до них;
- Проведення індивідуальної роботи, всебічне вивчення складу користувачів відділу, їхніх інтересів та захоплень;
- Впровадження інноваційних, креативних та інтерактивних форм залучення дітей до книг, читання та бібліотеки. Організація роботи об'єднань та клубів за інтересами читачів;
- Створення сучасного комфортного та безпечного простору для проведення змістовного родинного дозвілля;
- Проведення роботи з дітьми, що потребують особливого педагогічного підходу: вихованці допоміжних шкіл, діти з фізичними вадами, діти-сироти, діти, що переїхали з Криму та зони АТО;
- Консультативно-практична допомога бібліотекарям області;
- Допомога учням у засвоєнні шкільної програми;
- Координація роботи з дошкільними, навчальними і позашкільними закладами, кабінетами планування сім'ї, громадськими і благодійними установами;

- Якісне формування бібліотечного фонду згідно запитів користувачів відділу;
- Участь у національних та обласних програмах, проектна діяльність;
- Участь у проектній діяльності задля створення системи ефективної комунікації для розвитку партнерств, залучення інвестицій.

4. Відділ підліткового читання:

- Обслуговування підлітків, організаторів дитячого читання: викладачів, вихователів, бібліотекарів, студентів педуніверситету, батьків;
- Вивчення та розвиток читацьких інтересів, формування інформаційної культури користувачів;
- Консультативно-практична допомога бібліотекарям області;
- Забезпечення інформаційної підтримки навчально-виховного процесу і безперервної самоосвіти учнів та педагогів;
- Організація культурно-просвітницьких компаній, масштабних заходів щодо популяризації бібліотечних послуг і читання;
- Організація роботи клубів за інтересами читачів, сприяння розкриттю їх талантів, духовно-емоційних і розумових здібностей;
- Участь в проектній діяльності. Реалізація проектів та програм;
- Співпраця з загально-освітніми школами, позашкільними установами, причетними до роботи з підлітками;
- Задоволення краєзнавчих інформаційних потреб користувачів, прищеплення любові до рідного краю;
- Популяризація форм роботи з книгою, направлених на інтелектуальний розвиток, культуру слова і мислення юних;

- Індивідуальна робота з урахуванням вікових, психофізичних особливостей, якісне довідково-бібліографічне обслуговування;

- Якісне формування бібліотечного фонду згідно запитів користувачів відділу.

5. Відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства:

- Здійснення координації роботи функціональних відділів щодо формування інформаційно-бібліографічної культури користувачів;

- Збирання, збереження, популяризація документальних джерел з історії, культури та сучасного життя краю;

- Своєчасне поповнення ДБА матеріалами відповідно до вимог сьогодення, участь у створенні електронного каталогу бібліотечної установи;

- Участь у формуванні спільного зведеного каталогу з краєзнавства, що охоплює всі бібліотеки області, в кооперативному форматі;

- Забезпечення оперативного доступу до бібліографічно-інформаційних текстів;

- Консультативно-практична допомога бібліотекарям області;

- Складання рекомендаційних бібліографічних посібників, інформаційних списків літератури і періодики; щорічного календаря знаменних і пам'ятних дат краю;

- Організація та координація проведення Днів інформації та бібліографії в бібліотеці;

- Співпраця з обласним краєзнавчим музеєм, іншими музеями та закладами культури області.

6. Науково-методичний відділ:

- Виїзди до бібліотек області з метою подання методичної підтримки та вивчення різних напрямків роботи;
- Підготовка питань на засідання колегій департаменту культури, туризму та культурної спадщини відділу стратегічного планування та розвитку культури, обласної Міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи, Ради директорів обласних бібліотек;
- Організація та проведення різних форм підвищення кваліфікації бібліотечних працівників регіону;
- Сприяння розвитку інноваційних розробок в роботі дитячих бібліотек області;
- Координація роботи з обласними бібліотеками та інститутом післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського;
- Надання консультативно-інформаційної та практичної допомоги бібліотекам області;
- Маркетингова діяльність, Publick Relations;
- Підготовка методичних видань та іншої друкованої продукції книгозбірні;
- Організування та проведення соціологічних досліджень;
- Аналіз щорічних планів роботи та прийом звітів бібліотек для дітей області;
- Здійснення аналітико-прогностичної діяльності, моніторингу за роботою бібліотек області, які обслуговують користувачів дітей.

7. Відділ інформаційних технологій та забезпечення Інтернет-доступу користувачам:

- Удосконалення інформаційно-технічної інфраструктури бібліотеки на користь дітей. Участь у проектній діяльності;

- Здійснення аналітико-прогностичної діяльності з метою удосконалення роботи відділу та бібліотеки з питань автоматизації та комп'ютеризації бібліотечних процесів;
- Актуалізація та удосконалення розділів Web-сайту бібліотеки, організація та розширення сервісів онлайн для дистанційних користувачів через веб-сайт;
- Забезпечення безперервного функціонування локальної комп'ютерної мережі бібліотеки, її підтримка;
- Проведення групових та індивідуальних занять-консультацій для дітей, чиї батьки є учасниками АТО або внутрішньо-переміщених осіб;
- Надання консультацій, методичної підтримки та практичної допомоги дитячим бібліотекам області у впровадженні сучасних інформаційних технологій;
- Навчання користувачів та співробітників бібліотеки для опанування комп'ютерними технологіями, навичками роботи в мережі Internet;
- Участь у підготовці, дизайні та виданні друкованої продукції бібліотеки;
- Організація тренінгів, індивідуальних та групових занять з користувачами як продовження реалізації проекту від програми "Бібліоміст" "Сучасна бібліотека – сучасні послуги";
- Забезпечення функціонування Інтернет-зали бібліотеки та надання якісного безкоштовного доступу користувачам до електронних джерел мережі Internet.

В часи, коли німецькі фашисти захопили Україну, бібліотека припинила свою діяльність. Відновлення роботи відбулося тільки в жовтні 1945 року, в приміщенні Палацу піонерів. Це стало можливим після рішення Кіровоградського облвиконкому, ухваленого 3 жовтня 1945 року (номер рішення – 1331). У 1946 році бібліотечний фонд налічував понад п'ять тисяч

книг. Майже тисяча юних кіровоградців були записані до бібліотеки, а штат складався з шести працівників. [7]

На початку 1950-х років книжковий арсенал нараховував уже понад 36 тисяч екземплярів. Окрім книг, бібліотека виписувала дитячі журнали та газети. У зіставленні з 1946 роком, кількість читачів зроста майже вчотири рази, діставшись 4 тисяч осіб. Їм було надано понад 83 тисячі книг. На той час бібліотекою керувала директорка Ю. П. Молодчик. [7]

В цей час відбувається формування нових відділів та оновлення складу бібліотечних працівників. У 1952 році директором бібліотеки стає Валентина Панасівна Шипілова, яка доклала значних зусиль для спорудження нової будівлі, спроектованої для зберігання 150–200 тисяч книжкових видань. Будівельні роботи тривали з 1956 по 1958 рік згідно з проектом технічного бюро Кіровоградського обласного відділу архітектури (автором проекту виступив В. О. Сикорський). Спорудження нового приміщення стало дарунком для дітей Кіровоградщини від молоді області. Цей об'єкт зараховано до пам'яток архітектури та його захищає держава. У кінці 1950-х років число читачів збільшилось до 5,7 тисяч осіб, а видача книг досягла майже 130 тисяч примірників. У штаті бібліотеки на той час працювало 16 співробітників. Крім того, було запроваджено нові посади: завідувач методичного кабінету та два методисти. [7]

З 2000 року бібліотеку очолює Манжула Таїса Сергіївна. Під її керівництвом було впроваджено передові інформаційні технології та сучасні бібліотечні сервіси для дітей, бібліотечний фонд значно розширився, а інтер'єр закладу зазнав масштабних змін. У 2010 році директорка бібліотеки отримала звання «Заслужений працівник культури України». У 2015 році Манжула Т.С. здобула обласну премію у галузі культури «Духовний скарб Кіровоградщини» в категорії «За внесок у розвиток бібліотечної справи».

Протягом років бібліотечний колектив невпинно шукає свіжі, захопливі формати взаємодії з читачами, демонструючи винахідливість та творчий запал в організації насиченого сімейного відпочинку, реалізації різноманітних культурно-просвітницьких подій національно-патріотичного, морально-правового, екологічного, естетичного, розважального та дозвіллевого спрямування (300-500 на рік). Щорічно бібліотека обслуговує 10-12 тисяч користувачів, видаючи їм понад 200 тисяч примірників документів.

Фонд бібліотеки охоплює широкий спектр літератури, зокрема дитячу, художню, довідкову та навчальну, видання з історії та права, педагогіки та психології, сімейного виховання, етики та естетики, різних видів мистецтва, народознавства та краєзнавства. На 01.01.2015 р. бібліотечний фонд складався з 170,2 тис. примірників документів, включаючи: 153,3 тис. книг, 10,2 тис. періодичних видань та 6,1 тис. нотних видань, а також понад 600 одиниць аудіо-, відео- та електронної продукції. Щороку бібліотека поповнювалася на 3–4 тис. нових видань та підписувалася на 160–170 назв газет і журналів. [7]

Поруч зі звичними картковими каталогами, починаючи з 2003 року, застосовуючи програмний продукт АБІС «ІРБІС», здійснюється створення електронного каталогу ОДБ, куди вносять усі свіжі надходження документів. На 01.01.2015 р. база даних періодики містила 88,9 тис. записів, з яких краєзнавчих налічувалося 55 тис. записів. База даних книг містить понад 16,1 тис. бібліографічних записів, також активно оновлюються електронні бази іноземної літератури, нот та відео-матеріалів. З 2010 р. триває ретроспективна конверсія карткового каталогу: повністю – видань з 1992 р., частково – найціннішої та найпопулярнішої літератури для дітей попередніх років видання. [7]

2.2. Загальні напрями інноваційної діяльності бібліотек для дітей

Сучасна дитяча бібліотека має визначальну соціальну роль – допомагає у гармонійному становленні особистості дитини, формує культуру читання, розвиває критичне мислення та навички роботи з інформацією. У зв'язку з цим дитячі бібліотеки активно інтегрують інноваційні рішення у свою роботу, пристосовуючи традиційні формати до актуальних потреб користувачів. Інновації у дитячих бібліотеках включають в себе декілька ключових напрямків, з-поміж яких необхідно виділити:

1. Інформаційно-технологічні інновації

Одним з ключових векторів розвитку є впровадження найновіших інформаційно-комунікаційних технологій. Бібліотеки активно розбудовують електронні каталоги, запроваджують електронні читацькі квитки, надають доступ до цифрових бібліотек, використовують інтерактивні дошки, планшети, проєктори для різних заходів. Завдяки інтернет-ресурсам бібліотеки організовують віртуальні книжкові виставки, проводять онлайн-конкурси, вікторини, а також читацькі марафони та інші активності.

2. Освітньо-пізнавальні інновації

Сьогодення бібліотеки – це не тільки сховище відомостей, а й осередок просвіти. З огляду на це, втілюються програми з медіаграмотності, інформаційної обізнаності та цифрової захищеності. Дитячі книгозбірні проводять інтерактивні заняття, гуртки, майстерні, тренінги та онлайн-семінари для дітвори різного віку. Завдяки цим заходам діти здобувають нові знання та вміння у захопливій та зрозумілій формі.

3. Культурно-дозвіллєві інновації

Інноваційні методи організації дозвілля передбачають проведення творчих майстерень, театральних гуртків, анімованих читань, інтерактивних ігор, квестів, флешмобів, літературних святкувань. Значного поширення набувають заходи на зразок «книжкових вечірок», літературних кінозалів,

арт-кафе, інтерактивних вистав за сюжетами дитячих книжок. Цей спосіб дає можливість зацікавлювати дітей читанням за допомогою гри, емоційного сприйняття, комунікації.

Відтак, інноваційна діяльність дитячих бібліотек охоплює цілий спектр напрямів, спрямованих на задоволення інтелектуальних, емоційних, суспільних та творчих потреб дитини. Вона гарантує сучасний рівень бібліотечного сервісу, сприяє розвитку читацької культури нового покоління та утвердженню бібліотеки як ключового компонента освітнього й культурного простору.

4. Соціальні й інклюзивні інновації

Бібліотеки перетворюються на середовище, де кожна дитина має рівні можливості, незалежно від своїх фізичних, суспільних чи розумових особливостей. Впроваджуються проекти інклюзивного читання, облаштовуються сенсорні кімнати та зони релаксації. Використовуються книги шрифтом Брайля та аудіокниги, впроваджуються арт-терапевтичні та бібліотерапевтичні методики. Розпочинаються соціальні ініціативи, націлені на роботу з дітьми з особливими потребами, дітьми з малозабезпечених або кризових сімей.

5. Партнерські та міжвідомчі інновації

Інноваційна робота неможлива без взаємодії з іншими інституціями. Дитячі бібліотеки активно співпрацюють з освітніми закладами, музеями, театрами, культурними центрами, громадськими організаціями та волонтерами. Завдяки такому партнерству реалізуються спільні творчі проекти, фестивалі, конкурси, квести, марафони читання, просвітницькі заходи. Бібліотека трансформується у відкритий простір для спілкування, творчості та взаємодії.

6. Модернізація бібліотечного простору

Новий формат книгозбірень передбачає перетворення простору: створення відкритих, рухливих, зручних зон для читання, забав, здобування знань. Замість звичних полиць та стелажів з'являються м'які куточки для перепочинку, місцини для ігор, маленькі театри, фотозони, дитячі кав'ярні. Простір книгозбірні стає приязним до дитини, підтримує неформальне навчання та вільне спілкування.

Таким чином, інноваційна робота дитячих бібліотек включає сукупність напрямків, що спрямовані на задоволення інтелектуальних, емоційних, суспільних та творчих потреб дитини. Вона забезпечує сучасний рівень бібліотечного обслуговування, сприяє формуванню культури читання нового покоління та утвердженню книгозбірні як важливої частини освітнього й культурного простору.

2.3. Досвід впровадження інновацій у дитячих бібліотеках

Дитячі бібліотеки України, відчуваючи виклики швидкого поступу інформаційно-комунікаційних технологій та трансформації культурних потреб юних читачів, інтенсивно досліджують та застосовують новітні методи у своїй діяльності. Перетворення звичних бібліотек у сучасні, гнучкі та багатофункціональні центри для дітей є основним пріоритетом, який передбачає постійне удосконалення форм, методик та наповнення роботи. Український досвід останніх років підкреслює значний прогрес у цій сфері, підтверджуючи готовність бібліотечних працівників до експериментів, навчання та створення привабливого й корисного середовища для своїх користувачів.

Згідно з висловлюваннями В.І. Загвоздкіна, «інновації є тим могутнім імпульсом, що дає бібліотечним закладам змогу трансформувати звичні методи у актуальний інформаційно-культурний контекст» [В.І. Загвоздкін, «Інноваційні технології у бібліотечній діяльності», 2018]. Ця точка зору наголошує, що інтеграція передових технологій і осучаснення управлінських

практик повинні слугувати фундаментом для еволюції від простого накопичення інформації до дієвої взаємодії з користувачами.

Основні напрямки інноваційної діяльності дитячих бібліотек України та приклади їх впровадження:

1.Модернізація бібліотечного простору та послуг:

Створення комфортного та привабливого середовища:

✓ Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка зробила «Бібліотечний Арт-простір «Відкрий себе» з яскравими меблями та зоною для майстер-класів, що значно підвищило відвідуваність читачів. Це простір для дітей, підлітків та їхніх батьків спрямований на підтримку ментального здоров'я. Під час проведення арт-терапевтичних занять відвідувачі матимуть можливість зануритись в діяльність, яка принесе позитивні емоції та зніме відчуття страху і стресу. Заняття проходять з використанням різних технік: читання, малювання, ліплення, письмо, театральна техніка, музична арт-терапія тощо (рис. 2.3.1).

✓ Хмельницька обласна універсальна наукова та Сумська обласна бібліотеки для дітей облаштували «Бібліокафе», де діти можуть не лише читати, а й спілкуватися за чашкою чаю (під час заходів), що сприяє неформальній атмосфері (рис. 2.3.2, рис. 2.3.3).

Впровадження нових форм обслуговування:

✓ У бібліотеці-філії с. Бортники КЗ «Ходорівська міська публічна бібліотека» Львівської області успішно реалізувала проєкт «Бібліоняня», що дозволяє батькам спокійно обирати книги, поки їхні діти під наглядом бібліотекаря займаються іграми та читанням. (рис. 2.3.4.)

✓ Одеська обласна бібліотека для дітей імені В. Катаєва запровадила сервіс «Книжковий сюрприз», де бібліотекарі підбирають

книги за інтересами дитини, що сприяє розширенню читацького кругозору (рис. 2.3.5.)

Розширення спектру послуг:

✓ Багато бібліотек, зокрема Черкаська обласна бібліотека для дітей проводить настільні ігри для дітей різного віку, розвиваючи логіку та комунікативні навички (рис. 2.3.6.)

✓ Миколаївська обласна бібліотека для дітей організовує зустрічі, де діти в ігровій формі знайомляться з наукою та технологіями (рис. 2.3.7).

2.Забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій:

Розвиток онлайн-присутності:

✓ Національна бібліотека України для дітей має активний вебсайт та сторінки в соціальних мережах, де публікує новини, анонси заходів, віртуальні виставки та проводить онлайн-консультації (рис. 2.3.8. та рис. 2.3.9).

✓ Безліч бібліотек, як-от Сумська обласна бібліотека для дітей, організовують онлайн – вікторини у соціальних мережах, щоб заохочувати дітей до читання (рис. 2.3.10, рис.2.3.11).

Створення власного цифрового контенту:

✓ Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва створила серію відео-оглядів дитячих книг та пізнавальних відео на своєму YouTube-каналі, які користуються популярністю серед дітей та батьків (рис.2.3.12, рис.2.3.13) .

✓ Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових реалізувала проект зі створення віртуальних екскурсій бібліотекою (рис. 2.3.14, рис. 2.3.15).

3.Інноваційні форми та методи масової роботи:

Інтерактивні заходи:

✓ Тернопільська обласна бібліотека для дітей проводить цікаві квести для дітей поєднуючи читання з інтелектуальними іграми (рис. 2.3.16).

✓ Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки проводить інформаційні квести в стінах бібліотеки, заохочуючи дітей до пошуку інформації та розгадування загадок (рис. 2.3.17).

✓ Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва продовжує мати велику популярність у малечі ляльковий міні-театр «Теремок», котрий пропонує лялькові вистави, театралізовані свята, хіт-паради казкових персонажів, що допомагають їм розрізнити добро та зло, навчають бережному ставленню до природи, пошани до старших та відданості друзям (рис. 2.3.18).

2.4.Інформаційні, цифрові та інтерактивні сервіси бібліотеки

В умовах сьогодення, коли інформаційне суспільство розвивається з шаленою швидкістю, дитячі бібліотеки активно інтегрують цифрові інструменти, трансформуючи усталену модель бібліотечного обслуговування. Кіровоградська обласна бібліотека для дітей імені Тараса Шевченка постає прикладом вдалого поєднання класичних бібліотечних функцій та цифрових рішень, спрямованих на поглиблення інтересу юних читачів.

Одним з втілень таких змін є запровадження електронного каталогу, що відкриває дітям та їхнім батькам зручний спосіб пошуку книг за різними

параметрами: тематикою, автором або жанром, не виходячи з помешкання. Це значно полегшує доступ до книжкового фонду бібліотеки та заохочує дітей звертатися до нього частіше.

Крім традиційного електронного каталогу, бібліотека пропонує онлайн-сервіси. Зокрема, користувачі можуть скористатися опціями подовження та замовлення книжок. Цей функціонал дозволяє читачам продовжити термін користування виданням або замовити його. Щоб цим скористатися, необхідно заповнити відповідну форму (рис. 2.4.1.), що включає:

- ✓ Прізвище, ім'я, по батькові;
- ✓ Школа / клас;
- ✓ Обрати відділ: дитячого та сімейного читання діти віком (садочок, з 1 по 4 клас) або підлітковий (з 5 по 9 клас, студенти, дорослі);
- ✓ Вказати електронну адресу.

Після отримання звернення щодо продовження, у спеціальному журналі, як правило, фіксуються відомості про користувачів та дата надсилання запиту. Вказуючи певну секцію, бібліотекар визначає, до якої вікової групи відноситься читач. Згодом, на електронну пошту відвідувача надходить сповіщення, про те, що термін користування книгами продовжено до зазначеної дати. Важливо пам'ятати, що книги можна продовжувати не більше двох разів. Якщо читач затримав повернення видань, йому нараховується штраф або подовження анулюється, якщо заявка була подана більше двох разів, у такому разі надсилається лист із проханням відвідати бібліотеку.

Для замовлення книг(рис. 2.4.2.) використовується та сама форма, що й для подовження. Тільки на початку вказують:

- ✓ Автор / Назва;

- ✓ Прізвище, ім'я, по батькові;
- ✓ Школа / клас;
- ✓ Обрати відділ: дитячого та сімейного читання діти віком або підлітковий;
- ✓ Вказати електронну адрес

Замовлення на онлайн-книгу можна оформити щодня, а саму книгу отримати за наявності. У випадку відсутності замовленого видання, читач отримає сповіщення про його видачу та буде повідомлений про можливість отримання, як тільки книга з'явиться. Якщо читач не забрав книгу протягом трьох днів після повідомлення, його замовлення автоматично скасовується.

Усі події та заходи, що відбуваються в стінах бібліотеки, команда співробітників розповсюджує у популярних соціальних мережах, серед яких Telegram, Facebook та Instagram. З настанням нового року бібліотека також відкрила свій акаунт у Tik-Tok, де публікуються не лише розважальні, а й пізнавально-цікаві відеоматеріали.

Окрім розмаїтих заходів, подій та захопливих івентів, що розгортаються в бібліотеці, організовуються також зустрічі та семінари. На них точаться жваві дискусії та обговорення, присвячені актуальному питанню популяризації книги та підкресленню її важливості в сучасному світі. Яскравим прикладом такої роботи слугує семінар-практикум, який було проведено 27 травня.

27 травня Кіровоградська обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка організувала семінар-практикум під назвою «Книга як інструмент багатовекторного розвитку дитини». Він був розрахований на фахівців бібліотек області, що зосереджені на роботі з дітьми. Захід мав за мету створити майданчик для професійного обміну думками, досвідом та новими підходами. У семінарі взяли участь 30 бібліотекарів з 20 територіальних громад Кіровоградщини.

З вітальним словом виступила Тетяна Прозорова, виконувачка обов'язків директора департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації, наголосивши на надзвичайній вазі бібліотек у теперішній час. Директорка бібліотеки Таїса Манжула відкрила семінар промовою про значення читання як засобу зростання, підтримки та адаптації дітей в умовах сьогодення.

В рамках події були представлені різноманітні креативні задуми. Зокрема, соціальний дитячий проєкт «Бібліотечний Арт-простір «Відкрий себе», що має на меті сприяти психологічному здоров'ю дітей та їхніх родин. Учасники заходу взяли участь у воркшопі «Ментальне в дії», де поєднувалися теоретичні знання та практичні вправи.

Бібліотекарка та юна письменниця Аліна Шевченко розказала про діяльність літературної студії «Ясниця» й подіуму «Наші». Велике зацікавлення викликали заняття, присвячені застосуванню штучного інтелекту у роботі дитячих бібліотекарів та оновленню бібліотечних фондів. Добрі враження подарувала творча зустріч із письменницею Надією Гармазій. Досвідом роботи поділилися колеги з бібліотек Кропивницького, Олександрії, Новоукраїнки та Гайворона.

Впродовж семінару колективи бібліотек з різних громад отримали подяки за активне поширення української книги, а переможців обласного етапу міжнародного конкурсу дитячого малюнка «Майбутнє планети у наших руках!» було нагороджено подарунками та грамотами.

Захід подарував натхнення для всіх присутніх, а також сприятиме інтеграції інноваційних методів у діяльність з дітьми. Це відкриє нові можливості для розвитку сучасних бібліотечних сервісів, активізуючи інтерес юних читачів до книг та бібліотек загалом.

2.5.Соціокультурні проекти та партнерства як форма інноваційної діяльності

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка енергійно втілює проектну роботу, визначаючи її як ключовий, новаторський спосіб діяльності. Цей підхід орієнтований на заохочення дітей до читання, пізнання нового та розкриття їх творчого потенціалу. Проектна діяльність дає бібліотеці змогу формувати середовище для інтерактивного спілкування з різною віковою категорією.

Крім того, книгозбірня втілює в життя чимало захопливих ініціатив, зокрема:

1.Бібліотечний арт-простір «Відкрий себе» - дитячий соціальний проєкт "Бібліотечний Арт-простір «Відкрий себе» втілюється в життя в контексті Комплексної програми підтримки ветеранів війни, їхніх родин, сімей полеглих (померлих) ветеранів війни, загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, військовополонених Збройних Сил України та осіб, які зникли безвісти за надзвичайних обставин, що діє в Кіровоградській області протягом 2025-2027 років [8], а також обласного Плану заходів на 2024-2026 роки з виконання Концепції розбудови охорони психічного здоров'я до 2030 року [9].

Цей простір, призначений для дітей, підлітків та їхніх батьків, має на меті підтримку ментального благополуччя. Під час арт-терапевтичних сеансів відвідувачі зможуть поринути в активності, що дарують позитивні емоції та сприяють позбавленню від відчуття страху та стресу. Заняття організовуються з використанням різноманітних методик: читання, малювання, ліплення, письма, театральної техніки, музичної арт-терапії та інших (рис. 2.5.1).

2.Бібліотечний інтернет-проєкт «#Читаймо!»

У рамках реалізації проекту у відділі інформаційних технологій та забезпечення інтернет-доступу було створено міні-студію звукозапису, яка складається з двох локальних компонентів. Одночасно з цим, було започатковано бібліотечний відеоблог «#Читаймо!» на платформі YouTube (рис. 2.5.2), де публікуються відео з уривками творів для дітей українських класиків, а також сучасних українських та кіровоградських авторів. Літературні тексти для наповнення контенту озвучують бібліотекарі, письменники та читачі.

Цей проект спрямований на збереження літературної спадщини для прийдешніх поколінь, а також на створення в бібліотеках умов для інтелектуального та духовного зростання нового покоління читачів через застосування інформаційних технологій, діджиталізацію та візуалізацію. Щочетверга відділ інформаційних технологій презентує відео на каналі YouTube в рамках бібліотечного інтернет-проекту #Читаймо. Через реалізацію цього проекту співробітники стимулюють інтерес читачів до книг та знайомлять з новими надходженнями.

3.Сімейний ігровий майданчик «Досхочу»

Сімейний ігровий простір "Досхочу" (рис. 2.5.3, рис. 2.5.4.) чекає на дітей та батьків з 10:00 до 16:00, щоб разом весело та з користю провести час. На вас тут чекають: книжки, настільні ігри, конструктори, настільний хокей та творчі майстерні.

4.Щочетверговий Storytelling

Представляємо вашій увазі захоплюючі та корисні розповіді, складені співробітниками відділу за мотивами актуальних дитячих книжок (рис. 2.5.5, рис. 2.5.6) .

5.Психосоціальна підтримка «Червоний Хрест»

Психосоціальна підтримка та різноманітні заходи (цікаві тренінги, майстер-класи) проводяться волонтерами Кіровоградської обласної організації Товариства Червоного Хреста України, за підтримки Данського Червоного Хреста (рис. 2.5.7).

6. "BiblioHab 11+"

«BiblioHab 11+» – це простір для підлітків, де вони можуть знайти своє місце, спілкуватися з однодумцями та безкоштовно займатися улюбленими справами. Ми пропонуємо обговорення прочитаних книг, веселі заходи, освітні ігри, майстер-класи та творчі зустрічі з видатними та натхненними людьми, які заохочуватимуть молодь до читання та участі в різноманітних громадських ініціативах (рис. 2.5.8).

7. Дитяча літературна студія «Ясниця»

Ваша дитина палає пристрастю до книжок? Вона обожає читати та мріє створити свій власний художній твір? Ми допоможемо! Захопиви майстер-класи з літератури, читання, розбори написаного та шанс виступити у всеукраїнських і міжнародних конкурсах від літературної студії «Ясниця» (рис. 2.5.9).

8. Літературно-мистецький подіум «Наші»

Знайомство зі світочами української культури - священний обов'язок кожного українця, тому відділ підліткового читання, працюючи разом із літературно-мистецьким альманахом "Олександрійський маяк", стартував новий проєкт, покликаний популяризувати творчість митців рідного краю. Кожного місяця заплановано проведення мистецьких зустрічей читачів з відомими письменниками та письменницями, музикантами, митцями. Відвідувачі матимуть нагоду не просто пізнати видатних діячів культури Кіровоградщини, але, ймовірно, відшукати своє власне покликання у творчості (рис. 2.5.10).

9.Курси від Code Club Ukraine

Курс "Комп'ютерна обізнаність" (рис. 2.5.11.) для малечі 7-9 років!

- ✓ Навчання без оплати
- ✓ 7 зустрічей про те, як робити презентації, працювати в мережі та збирати комп'ютер
- ✓ Свідоцтво про закінчення після курсу
- ✓ Тривалість: 45 хвилин

РОЗДІЛ ІІІ

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

3.1. Методи дослідження ефективності (опитування, аналіз відгуків, статистика відвідуваності)

Оцінювання результативності інновацій в бібліотечній сфері відіграє ключову роль в управлінні розвитком, оскільки дає змогу визначити вплив нових форматів діяльності на покращення якості обслуговування, зацікавлення читачів та зміни в відвідуваності. У цьому дослідженні було використано декілька ключових методів, які застосовуються в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей імені Т.Г. Шевченка: проведення усних опитувань, аналіз неофіційних відгуків користувачів та вивчення статистичних даних.

Одним з основних способів є усне анкетування, яке бібліотекарі організовують після масових дійств, інтерактивних розваг та творчих семінарів. Це надає змогу оперативно дізнатися про відчуття дітей, вчителів та батьків, з'ясувати рівень захоплення, оцінити атмосферу, зміст і структуру заходу. Цей різновид зворотного зв'язку є практичним, неформальним та максимально органічним, зокрема в роботі з дітьми. Під час бесіди співробітники бібліотеки враховують як висловлені думки, так і емоційне реагування, зацікавленість, активність під час проведення заходу.

Приклад втілення цього підходу знаходимо у ігровій програмі "Під сузір'ям Єдинорога". Її було влаштовано 1 червня, в дитячому відділі, присвяченому читанням, у зв'язку з настанням літніх канікул. Захід розгорнувся за мотивами творів сучасної української авторки Надії Гармазій. Головною метою було спонукати дітей до читання, застосовуючи інтерактивні літературні ігри, творчі завдання та елементи театралізації. По завершенні заходу бібліотекарі здійснили усне опитування серед аудиторії – дітей, вчителів та батьків. Усі опитувані висловили позитивні відгуки,

акцентуючи увагу на захопливій подачі матеріалу, привабливості персонажів і сучасному підході до популяризації читання серед дітей. Цей приклад засвідчує ефективність новаторського формату, що робить акцент на творчій взаємодії та емоційному залученні читачів.

Окрім формалізованих опитувань, бібліотека також використовує неформальний аналіз усних вражень, отриманих від педагогів, вихователів та супровідників дітей. Їхні відгуки стосовно організації заходів, їх наповнення та новизни дозволяють адаптувати майбутні проєкти, враховуючи актуальні потреби цільової аудиторії.

Ще одним показником успішності є статистичні дані щодо відвідуваності, що формуються на основі щорічних звітів бібліотеки. Аналізується число зареєстрованих користувачів, загальна кількість візитів, рівень активності у заходах, конкурсах та програмах, плюс перегляди онлайн-контенту. Динаміка цих показників дає можливість оцінити, наскільки актуальними є ті чи інші форми роботи. У сукупності ці підходи дають змогу сформуванню неупереджене бачення ефективності інноваційної діяльності бібліотеки, оперативно реагувати на трансформації читацьких запитів та удосконалювати бібліотечну роботу, зважаючи на інтереси сучасної дитячої аудиторії.

Отже, визначення ефективності інноваційної роботи дитячої бібліотеки є ключовим аспектом сучасного аналізу бібліотек. У цьому розділі ми розглянули головні способи, що допомагають виявити реальний вплив впроваджених нововведень, зокрема: усне опитування тих, хто бере участь у заходах, неформальний розгляд відгуків та дослідження статистичних даних. На прикладі діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка, показано, що навіть коли немає формалізованих анкет чи книг відгуків, неформальні засоби зворотного зв'язку - через безпосередню розмову з дітьми, вчителями та батьками - надають важливі дані про актуальність, привабливість та ефективність нових форм роботи.

До того ж, аналіз статистичних даних про відвідування, участь у заходах та активність в цифровому просторі дозволяє зробити об'єктивні висновки про напрями розвитку, ступінь зацікавленості користувачів та потребу в нововведеннях. Отже, всебічне використання якісних та кількісних підходів дає змогу не тільки виміряти наявні досягнення, а й розробляти поради для подальшого покращення діяльності бібліотеки, що враховує вимоги сучасної дитини.

3.2. Результати дослідження: оцінка впливу інновацій на читацьку активність дітей

Одним з найважливіших аспектів діяльності сучасної дитячої бібліотеки є розвиток і підтримка читацького інтересу у дітей. В епоху цифрових технологій та змін у звичках споживання інформації, звичайні методи просування книги дещо втрачають свою актуальність, поступаючись інтерактивним, емоційно забарвленим та креативним форматам. Тому Кіровоградська обласна бібліотека для дітей імені Тараса Шевченка активно застосовує новаторські підходи, які стимулюють зацікавленість до читання через гру, безпосереднє спілкування, творчість і самовираження.

У бібліотеці запроваджено низку нетрадиційних форм роботи, що гармонійно поєднують просвітницьку та розважальну складові. Зокрема, тут проводяться літературні квести, віртуальні експозиції, інтерактивні вікторини, творчі майстер-класи, театралізовані читання, а також організовуються зустрічі з актуальними письменниками. Це все сприяє створенню атмосфери позитивних емоцій, що допомагає сприймати книгу як джерело задоволення та нових знань.

Одним з найяскравіших прикладів новаторської роботи стала зустріч із українською письменницею Антоніною Царук, яка представила свою свіжу книжку «Твір у дві руки і лапку». Впродовж події діти мали нагоду

поспілкуватися з автором, довідатися про творчий процес, задати питання та поділитися особистими читацькими переживаннями. Письменниця подарувала книгу бібліотеці та вчительці — цей вчинок був прийнятий надзвичайно прихильно і збільшив інтерес дітей до читання. Вже наступного дня дехто з них звернувся до бібліотекарів з проханням відшукати схожі книжки, що демонструє прямий вплив події на читацьку мотивацію.

Окрім звичних зустрічей, велику прихильність у малечі викликають мульти-бібліовікторини, де поєднано читання та актуальні медіа. Учасники мають розпізнати книгу чи мультфільм, використовуючи смайли, емодзі або візуальні підказки. Цей формат породжує справжній ажіотаж та захоплення: діти з ентузіазмом долучаються, дискутують між собою, часом навіть сперечаються, чия відповідь вірніша. Чимало школярів із задоволенням відгадують назви творів, а згодом висловлюють бажання перечитати або взяти додому знайдену книжку. Подібні заходи відмінно функціонують як стимулятори до самостійного читання.

Особливу вагу у культивуванні любові до читання має бібліотечний арт-простір "Відкрий себе", який функціонує при бібліотеці. Тут діти можуть реалізовувати свій творчий потенціал: майструвати вироби за мотивами прочитаного, малювати ілюстрації та вигадувати власні оповідання. До роботи арт-простору долучаються також партнери, як-от спеціалісти Червоного Хреста, котрі організують психологічні розвантаження, ігри для стимуляції уваги та зняття емоційного напруження. Така різноманітна діяльність формує позитивні емоційні зв'язки з бібліотекою, спонукаючи дітей повертатися сюди знову і знову.

Зміни у відношенні до читання також фіксуються завдяки спостереженням бібліотечних працівників та статистичним висновкам: зауважується збільшення кількості відвідувачів заходів, посилена зацікавленість у творах сучасних українських авторів, дедалі частіше користуються порадами бібліотекарів. Дітлахи виявляють ініціативу,

самостійно підбирають книги за тематикою проведених подій, рекомендують їх своїм товаришам, повертаються для обговорення прочитаного. Отже, цілком можливо сказати, що інноваційні підходи в роботі бібліотеки позитивно впливають на стимулювання інтересу дітей до читання, перетворюючи його на захопливий, сучасний та емоційно багатий процес. Завдяки злагодженій роботі бібліотечного колективу, партнерству з письменниками та різноманітними організаціями, а також творчому підходу до організації кожної події, бібліотека стає ключовим культурно-освітнім центром, що відкритий для дитини, її потреб, емоцій та безмежної уяви.

3.3. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності дитячих бібліотек

Інноваційна робота міцно увійшла в щоденне життя сучасних дитячих бібліотек. Вона розширює горизонти для плекання культури читання, емоційно зачіпає дітей, пробуджуючи любов до книжки, та створює привітний і привабливий простір, де кожен може розвиватись. Разом з тим, як свідчить досвід, реалізація інноваційного потенціалу бібліотек стикається з низкою перешкод, що впливають як на швидкість змін, так і на якість реалізованих проєктів.

Одним із ключових викликів є брак фінансування, який не дає змоги вповні оновлювати матеріально-технічну інфраструктуру, придбати сучасну літературу, мультимедійне обладнання, інтерактивні навчальні ресурси, а також облаштовувати комфортні приміщення для роботи з дітьми. У багатьох книгозбірнях спостерігається нестача сучасної техніки. Робота в застарілих приміщеннях, відсутність належної цифрової інфраструктури ускладнює інтеграцію передових методів обслуговування читачів.

Не менш нагальною є проблема забезпечення персоналом. Бібліотекарі, що працюють з дітьми, мають мати різносторонні професійні вміння, знання з педагогіки, психології та техніки. Але через відсутність

систематичної підготовки або обмежений доступ до якісних програм підвищення кваліфікації, велика кількість фахівців змушена опановувати нові форми самостійно, або ж зовсім їх ігнорують, що сповільнює процес осучаснення бібліотечної роботи.

Окремою трудностю постає стереотипне уявлення про бібліотеку в соціумі. Значна частина батьків, вчителів, і тим паче — дітей, досі пов'язує бібліотеку лише з тишею, суворими вимогами та паперовими книжками. Це ускладнює залучення нових відвідувачів та створення позитивного образу бібліотеки як сучасного інформаційно-культурного осередку. Зважаючи на згадані складнощі, майбутнє інноваційної роботи у дитячих бібліотеках виглядає багатообіцяюче. Завдяки ентузіазму співробітників, розширенню співпраці та доступності цифрових ресурсів, відкриваються нові горизонти навіть у скромних бібліотеках.

Одним з ключових аспектів є залучення бібліотек до проєктної діяльності, включаючи участь у грантах, місцевих змаганнях, загальноукраїнських та міжнародних програмах підтримки освіти, культури й розвитку дітей. Такі проєкти надають можливість оновити технічне оснащення, розширити спектр послуг, а також впроваджувати нові формати заходів. Ще одним перспективним шляхом є активне впровадження цифрових послуг: розробка електронних каталогів, організація онлайн-вікторин, створення інтерактивних платформ для читання, проведення віртуальних зустрічей з авторами, відкриття YouTube- або TikTok-каналів бібліотеки з оглядами книжок, казками або літературними викликами.

Ключову роль у майбутньому зростанні відіграє облаштування інклюзивних, зручних бібліотечних зон, як-от арт-майстерні, сенсорні осередки, дитячі центри, де поєднуються читання, розваги, психологічна підтримка та творче самовираження. У цьому напрямі слушним прикладом є робота арт-простору «Відкрий себе», що діє в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей. Ще одним багатообіцяючим вектором є залучення дітей

до спільної творчості з бібліотекою. Йдеться про участь у плануванні заходів, створенні буктрейлерів, організації виставок, на яких будуть представлені їх власні творчі доробки, а також про ведення читацьких блогів. Такий підхід не тільки збільшує зацікавленість, але й розвиває у дитини почуття відповідальності, активність та відчуття єдності з бібліотекою як спільним місцем. Отже, попри наявність низки об'єктивних та суб'єктивних викликів, інноваційна робота дитячих бібліотек відкриває широкі можливості для подальшого поступу. За умови підтримки з боку державних органів, місцевих громад та активної залученості самих бібліотечних працівників, ці заклади мають потенціал перетворитися на впливові осередки творчості, емоційної підтримки, самовдосконалення та культурного збагачення для нових поколінь.

У третьому розділі дипломної роботи проведено аналіз практичних аспектів інноваційної діяльності, взявши за приклад Кіровоградську обласну бібліотеку для дітей імені Т.Г. Шевченка. Результати дослідження засвідчили, що впровадження інноваційних підходів, які заохочують дітей до читання, відчутно впливає на формування їх читацької мотивації, сприяє розвитку зацікавлення сучасною літературою та формує позитивне ставлення до бібліотеки як місця для творчості та самовираження.

У книгозбірні розгортається широкий спектр активностей: зустрічі з авторами, інтерактивні ігри, змагання-вікторини, художні зони, творчі майстерні, сеанси психологічного розвантаження, що в сукупності формує затишну та захоплюючу атмосферу для малечі. Значущою рисою є поєднання книжки з грою, емоціями, зоровими ефектами та особистими переживаннями, що робить читання привабливішим та органічним для нинішнього покоління.

Під час дослідження також виявили низку перешкод, що сповільнюють розширення інноваційної роботи: обмежений доступ до фінансування, брак сучасної матеріально-технічної бази, необхідність оновлення книжкового

фонду, а також відсутність системної підготовки персоналу до роботи з новітніми форматами. Проте, незважаючи на ці труднощі, дитячі бібліотеки мають великий потенціал для подальшого розвитку та модернізації, зокрема завдяки проєктній діяльності, використанню цифрових інструментів, партнерським взаєминам і креативності працівників. Отже, практичний досвід діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка демонструє, що інноваційна бібліотека - це більше, ніж просто місце для зберігання книг; це сучасний культурно-освітній осередок, де дитина не тільки читає, але й грає, мислить, спілкується та пізнає себе. Перспективи розвитку таких бібліотек вельми широкі, а їх значення у формуванні читацької культури майбутніх поколінь — надзвичайно велике.

ВИСНОВКИ

Дипломна праця зосереджена на важливій проблематиці - вивченні інноваційної діяльності у сучасній дитячій бібліотеці, спираючись на досвід Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка. Грунтовний теоретичний розбір, у поєднанні з вивченням практичного досвіду, дозволив всебічно визначити суть, специфіку, вектори та результати інноваційних перетворень бібліотечної галузі в умовах інформаційного суспільства.

У першому розділі дослідження було присвячено визначенню сутності інновацій в діяльності бібліотек, з акцентом на їх різновиди, ключові риси та значення для загальної модернізації бібліотечної системи, особливо дитячих бібліотек. Здійснено аналіз наукових поглядів сучасних українських фахівців, серед яких важливу роль відіграють дослідження Кунанець Н.Е., Давидової І.О., Шевченко І.О., Гранчак Т.Ю., Хімич Я.О. Історіографічний аналіз виявив, що інновації в бібліотечній сфері сприймаються як комплексна багатоаспектна система перетворень, які включають не тільки технологічне оновлення, але й зміни в змісті бібліотечних послуг, способах взаємодії з читачами, організаційній культурі та фундаментальних принципах бібліотеки.

У другому розділі було висвітлено ключові вектори інноваційної роботи дитячих бібліотек. З'ясовано, що ці напрямки включають інформаційно-комунікаційну, соціокультурну, освітню, психологічну, проєктну та інклюзивну складові. Кожен із них націлений на формування сучасного, відкритого простору для дітей, де гармонійно поєднано читання, розваги, творчість, емоційний досвід, спілкування з однолітками та старшими. Проведено аналіз нормативних актів, стратегічних планів, методичних розробок та успішного бібліотечного досвіду, що підтверджують активний процес впровадження інновацій у бібліотечній діяльності.

Особливу увагу було зосереджено на досвіді Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей імені Тараса Шевченка. Під час дослідження вдалося

встановити, що бібліотека енергійно впроваджує новаторські форми та методи роботи: проводить мультимедійні бібліовікторини, літературні квести, арт-терапевтичні майстер-класи, читацькі марафони, віртуальні виставки, зустрічі з письменниками, організовує творчі простори. Показовим прикладом є функціонування арт-простору «Відкрий себе», котрий перетворився на майданчик для самовираження дітей, розвитку їхньої уяви, комунікативних здібностей та формування впевненості у собі.

У третьому розділі проведено оцінку ефективності інноваційної роботи, застосовуючи аналіз статистичних даних, результатів спостережень, а також відгуків дітей, батьків та викладачів, зібраних в усній формі. На прикладі зустрічі з письменницею Антоніною Царук, презентації її твору «Твір у дві руки і лапку», організації вікторин та розважальних ігор було продемонстровано, що інноваційні бібліотечні практики позитивно впливають на зростання читацької активності, стимулюють інтерес дітей до сучасної літератури, а також формують позитивну мотивацію до читання. Співробітники бібліотеки констатують збільшення кількості відвідувачів, підвищення активності під час заходів, а також позитивну емоційну реакцію на проведені події.

Водночас, в дослідженні акцентовано увагу на низці викликів, які гальмують втілення інноваційних проєктів: брак фінансових ресурсів, застаріле обладнання, потреба у сучасних виданнях, відсутність системної перепідготовки бібліотекарів для роботи з новими форматами. Не втрачає актуальності й питання боротьби зі стереотипом, що бібліотека — це лише місце для "книжок і тиші". Однак, незважаючи на ці перешкоди, в роботі доведено перспективність інноваційного шляху — зокрема, участь бібліотек у грантових конкурсах, розвиток електронних послуг, посилення співпраці з освітніми та культурними організаціями, залучення читачів до спільного формування бібліотечного середовища.

Інноваційна робота дитячої бібліотеки - це не тільки впровадження нового формату, але й організація атмосфери, в якій дитина відчуває себе комфортно, зацікавлено, в безпеці. Бібліотека вже не лише сховище книг - вона перетворюється на простір спілкування, взаємодії, креативності, де розвиваються навички ХХІ століття: критичне мислення, емоційний інтелект, вміння висловлювати свої думки. У цьому сенсі Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка показує сучасне бачення своєї місії - як активного, відкритого та інноваційного культурного центру для дітей та громади.

Загалом, проведене дослідження виявляє, що інновації слугують визначальним чинником розвитку бібліотек у сьогоденні. Вони дають можливість трансформувати бібліотеку у діяльну платформу для плекання читацької культури, підтримання емоційного комфорту, інтелектуального зростання та творчого самовираження дитини. Здобутки дослідження володіють теоретичною та практичною значущістю та можуть бути застосовані під час планування інноваційної роботи в бібліотеках України, зокрема в закладах, що працюють з дитячою аудиторією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 лип. 2002 р. №40.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 29.05.2025).

2. Хіміч Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посіб. Київ: Самміт-книга, 2012. 88 с.

3. Кунанець Н. Е. Система бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з соц. комунік.: 27.00.03 / Львів. нац. ун-т. Львів, 2013. 497 с.

4. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з соц. комунік.: 27.00.03. Харків, 2008. 262 с.

5. Шевченко І. О., Бойцова С. Г. Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернет в бібліотеці: навч. посіб. Київ: Самміт-книга, 2012. 50 с.

6. Гранчак Т. Ю. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень. *Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору «України»*: 2006 рік: матеріали Міжнар. наук. конф., 10-11 жовт. 2006 р. Київ: НБУВ, 2006. С. 14 – 17.

7. Українська бібліотечна енциклопедія: Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого: веб-сайт. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9A%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5>

[%D0%BA%D0%B0%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D1%96%D0%BC.%20%D0%A2.%20%D0%93.%20%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0](#) (дата звернення: 28.05.2025).

8. Про комплексну програму підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, полонених військовослужбовців України та осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, у Кіровоградській області на 2025-2027: розп. нач. Кіровоградської обл. військ. адмін. від 17 груд. 2024 р. №1244. 66 с. URL: <https://kr-admin.gov.ua/Rozpor/Ua/2024/1244.pdf> (дата звернення 30.05.2025).

9. Про схвалення концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: затв. розп. Кабмін. України від 27 груд. 2017. №1018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#top> (дата звернення: 15.05.2025).

10. Про бібліотеку та бібліотечну справу: Закон України від 27 січ. 1995 р. №32/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 20.05.2025).

11. Про культуру: Закон України від 14 груд. 2010 р. №2778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#top> (дата звернення: 18.05.2025).

12. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України”: розп. Кабмін. України від 23 бер. 2016 р. №219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.05.2025).

13. Українська бібліотечна асоціація: веб-сайт. URL: <https://ula.org.ua/> (дата звернення: 6.06.2025).

14.Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка: веб-сайт. URL: <http://librarychl.kr.ua/> (дата звернення: 2.06.2025).

15.Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека: веб-сайт. URL: <http://ounb.km.ua/> (дата звернення: 13.04.2025).

16.Сумська обласна бібліотека для дітей: веб-сайт. URL: <https://sodb.sumy.ua/> (дата звернення: 13.04.2025).

17.Бібліотека-філія с. Бортники Ходорівської міської територіальної громади Львівської області: веб-сайт. URL: <https://hodorivska-gromada.gov.ua/news/1696593726/> (13.04.2025).

18.Одеська обласна бібліотека для дітей ім. В. Катаєва: веб-сайт. URL: <https://odessabibliotekakrupskoj.blogspot.com/> (дата звернення: 13.04.2025).

19.Черкаська обласна бібліотека для дітей: веб-сайт. URL: <https://chobd.ck.ua/> (дата звернення: 19.04.2025).

20.Миколаївська обласна бібліотека для дітей: веб-сайт. URL: <https://mykoodb.org.ua/> (дата звернення: 19.04.2025).

21.Національна бібліотека України для дітей: веб-сайт. URL: <https://chl.kiev.ua/> (дата звернення: 4.05.2025).

22.Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва: веб-сайт. URL: <http://bibl.kharkiv.ua/> (дата звернення: 4.05.2025).

23. Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових: веб-сайт. URL: <https://libkor.com.ua/> (дата звернення: 2.06.2025).

24. Тернопільська обласна бібліотека для дітей: веб-сайт. URL: <https://odb.te.ua/> (дата звернення: 3.06.2025).

25. Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки: веб-сайт. URL: <https://unalib.ks.ua/#invitesCalendar> (дата звернення: 5.05.2025).

26. Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва: веб-сайт. URL: <https://zodub.uz.ua/> (дата звернення: 13.05.2025).

27. Ашаренкова Н.Г. Обслуговування користувачів з особливими потребами в публічних бібліотеках. Послуги, що стають реальністю для України. Бібліотечна планета. 2006. №1. С. 7 – 11.

28. Барабаш С. Г. Паблік рилейшнз як інструмент маркетингової комунікації бібліотеки. Вісник книжкової палати. 2010. № 6. С. 30–33.

29. Ільганаєва В.О. Бібліотекознавство. Теорія, історія, організація діяльності бібліотек: навч. посіб. Харків: Основа, 1993. 194 с.

30. Воскобойнікова-Гузєєва О. В. «Відкритий світ» Американських бібліотек. Інформаційні ресурси публічних бібліотек м. Сієтла. Бібліотечна планета. 2009. №1. С. 28 – 30.

31. Воскобойнікова-Гузєєва О. В. Дискусійні питання розвитку теорії і методології бібліотекознавства. Бібліотечний вісник. 2007. №2. С. 3–9.

32. Давидова І. О. Бібліотека як складова інформаційної інфраструктури держави. Вісник книжкової палати. 2005. №6. С. 19 – 22.

33. Єсіна О. Г., Лінгур Л. М. Електронні підручники: переваги та недоліки використання. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. Вип.1. С.181 – 186.

34. Кагановська Л. Г. Бібліотечно-інформаційне забезпечення інвалідів зору: стан і перспективи. Вісник Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. 2002. Вип. 9. С.619-622.

35.Кунанець Н. Е. Бібліотеки студентських товариств: до історії питання. Вісник Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2011.Вип. 32. С. 390–397.

36.Кунанець Н. Е. Бібліотечна справа на західноукраїнських землях: консолідований інформаційний продукт. Вісник Харківської державної академії культури. 2011. Вип.34. С. 184 – 194.